Per Henrik Ling

Inträdestal, hållet i Svenska Akademien

Stockholm. Tryckt hos Johan Hörberg, 1836.

– Läs mer om verket här

Det avbildade exemplaret tillhör Uppsala universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Uppsala universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/LingPH/titlar/Inträdestal/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb2780231-faksimil

INTRÄDESTAL,

HÅLLET

i

SVENSKA AKADEMIEN,

AF

Ling.

STOCKHOLM.
Tryckt hos Johan Hörberg,
1836.

Sedan Svenska Akademien d. 12 Januari 1835, till Ledamot, i framlidne En af Rikets Herrar, Generalen m. m. Herr Grefve Anders Fredrik Skjöldebrands ställe, valt Professoren, Föreståndaren vid Gymnastiska Central-Institutet i Stockholm, Herr Per Henrik Ling, och detta val vunnit Konungens, Akademiens höge Beskyddares, Nådiga bifall, hade Akademien d. 27 Juni samma år offentlig sammankomst på stora Börssalen, då Herr Ling tog sitt inträde med följande

TAL:

MINE HERRAR!

Många namnstore snillen och statsmän hafva, likasom J alla, framburit sin första helsning till detta Samfund, på ett sätt, som är värdigt detsamma. Återkallande för Edert minne deras och Edra egna ord, går jag att med den oförställda enfald, som höfves min ålder, min förmåga, min ställning i samhället och mitt skaplynne, fullgöra den pligt, Edra stadgar ålägga mig, lycklig om jag kunde värdigt teckna minnet af den företrä-

dare, hvars rum jag nu har äran intaga. "Det är "icke på de *invalde* som högtidens ljus egenteligen "skall falla, utan på de *bilder* de bära fram af "dem de efterträda." Så yttrade sig ett af de största snillen *), som detta Samfund tillegnat sig, och *hans* ord vare *min* ursäkt hos Eder, och min ledning då jag tecknar bilden af den hädangångne, hvars verksamhet i lifvet redan genom hans död blifvit en urkund, hvilken hans redliga ande sjelf tecknat i krigshistoriens, i statshäfdens, i litteraturens och konstens årsböcker.

Hans Exellens Grefve Anders Fredrik Skjöldebrand egnade sig lika uteslutande åt dessa fyra olika värf. Tidigt i ynglingaårens första gäsning, då hvarje kraftfull natur måste söka en yttre verksamhet, röjde sig Grefve Skjöldebrands lust för krigets yrken. Denna låga var ren och helig, lik en ung offrares eld på ljungaren Auka-Thors altar. Icke den yttre grannlåten, icke heller en inre själafattigdom, ännu mindre utsigten af en hastig befordran genom höga ättemän och beskyddare, under hans ungdom så nödvändiga, *intet af allt detta* förde honom till fosterlandets fana. Han var fattig på medel, likasom på anor. Hans far, Konsul och sedermera Kommersråd Brander, hade få år förut blifvit adlad, under namn af Skjöl-

*) Se Sv. Akad. Handlingar 12 Del. 27 sid.

DEBRAND; likväl svällde den unges hjerta af verksamhetstrånad, af inre behof att våga allt för Land och Kung, hvilka han aldrig upphörde att redligen älska; och ännu vid 65 års ålder var detta inre behof lika brusande, när krigstrumpeten ljöd. Den nyckfulla Ljusalf, som man kallar lycka, måste likväl hylla honom; ty Nornan hade skänkt honom en ovanligt stark och rörlig kropp, ett orubbeligt mod, en ovansklig fasthet och en brinnande åhåga till allt, som var ädelt och skönt.

Vid 17 års ålder inträdde Grefve SKJÖLDEBRAND såsom Under-Officer vid H. K. H. Hertig Carls Regemente, då kalladt Södra Skånska Kavalleriet, och blef året derefter Stabs-Löjtnant vid samma Korps. Den Furstliga Chefen såg honom gerna, så väl under mötestiden, som under flera månader på det vackra Beckaskog, och sällan saknades Grefve SKJÖLDEBRAND vid Hertigens hof i hufvudstaden. Dessa förhållanden fäste honom icke allenast redligen vid hans höge Beskyddare; de hade äfven ett stort inflytande på hans framtid. Sedan Grefve SKJÖLDEBRAND blifvit som Löjtnant förflyttad till Östgötha Kavalleri, utnämndes han efter 19 års tjenstgöring till ÖfverAdjutant hos H. K. H. Hertigen; men hade förut, under kriget med Ryssland 1788, varit Kommendant i Helsingborg, och som Adjutant hos Hertig Carl bevistat sjöträffningen vid

Öland *). — Från Chefs-skeppet på Carlskrona redd skref han förut till sin far dessa ord: - - - "En "lycklig batalj och sen få gå hem, är allt hvad "man kan önska. Jag för min del går med all "möjlig tranquilité åstad, och ber vår Herre sörja "för resten. Ju närmare det lider, dess mera in- "vertes munterhet känner jag. Gud välsigne min "k. far och syskonen med god helsa och allt godt, "och låte oss med glädje få råkas! Annars kan "min k. far lita på att jag skulle undergå den flytt- "ningen till evigheten så lätt, som att göra en "lustresa på landet. Och då man invertes är så "beskaffad, existera inga faror. Det kommer ej af "yrsel, skryt, ambition, utan af en besynnerlig "sällhet jag alltid känt vid åtankan på högsta Vä- "sendet, utan alla tillsatser. Allmakten och hög- "sta Godheten i sin fullkomlighet och simplicité. "Med denna enkla religion är jag lycklig, då jag "lefver, och anser döden som en påökning på min "lycka. Jag har velat visa mitt inre, på det om "något skulle hända mig, min k. far och mina k. "syskon måtte snarare glädjas, än lemnas åt en "bitter sorg." Så skref en ung krigare, som hade alla talanger, och njutit hoflefnadens skimmer, och detta i en tid, då religion och sanna kunska-

*) 1789.

per föga gällde, och infall, gäckeri och glitter voro hvardagliga studier.

Vid sista Ryska kriget var Grefve SKJÖLDEBRAND BrigadChef öfver Östgötha Landtvärn, och slutligen Befälhafvare öfver LifGrenadier-Regementet och dess Vargering. Men den förvirring, som genom då varande Konungens brist på härförareskicklighet, öfverallt röjdes i detta krig, gjorde, att också den modige och ihärdige Grefve SKJÖLDEBRAND förgäfves sökte hjelpa det älskade brödralandet. Aura slets från sin trogna Svea. Höststormarne hade begynt. Grefve SKJÖLDEBRAND försökte flera gånger att träffa de kryssare, som, enligt Konungens order, skulle möta honom vid Ålands norra skärgård; men inga kryssare möttes. Storm och mörker tilltogo med hvarje dag. Tid, fartyg och krigare förlorades; likväl gick Grefve SKJÖLDEBRAND ännu längre, och måste slutligen med nedslaget sinne vända om till Svenska kusten, der han återfann några af de förskingrade skeppen. Nya förvirrade order kommo åter från Konungen. På ett sätt, likt Walter Scotts, beskrifver Grefve SKJÖLDEBRAND i ett bref denna sin belägenhet, och slutar omsider: "plågor, bemödanden, fa-"ror, förluster och ingen heder vunnen, och ej ett "skott lossadt! - - - Allt är skamligen misslyc-"kadt, och det är en skymf att hafva varit äm-

"nad till något. — Nu är min plåga att ej kunna "gagna fäderneslandet." - - -

Efter denna tid hvilade sig Grefve Skjöldebrand ifrån yttre krigisk verksamhet, tills den allmänna fejden i Europa inträffade *), då han åtföljde nuvarande Hans Majestät Konungen till Tyskland, och förde befälet öfver Norra Förbundshärens första afdelning, samt derefter öfver Rytteriet. Händelserna i detta krig äro oss så nära, att de icke behöfva framställas. Den berättelse, han gjort öfver sin korta fångenskap hos Kejsar Napoleon, är känd, och visar såväl den fångnes mod och rådighet, som Napoleons frisinnighet, i motsats till deras list, som tagit den tappre Svensken till fånga, sedan hans utländska betäckning flytt.

Ett stridsfält liknar hafvet: lugn och storm vexla om på dess bana. Grefve Skjöldebrand, ledsen vid den krigiska overksamhet, som stundom inträffade, skref till en hemmavarande: "Jag "hade velat hafva något militäriskt i min un- "derliga historia, innan jag slår mig till ro. Jag "har från ungdomen sökt alla tillfällen dertill; "men litet eller intet har ödet beviljat. Välan! "Blir det ej af denna gången, så blir det väl ej "mer." — Så yttrade sig den 56-årige mannen,

*) 1813.

hvilken så ofta sett dödens skräckbild, både i land- och sjö-drabbningar. Det var icke ärelystnad; ty han hade redan uppstigit till en af de högsta grader i krigshären. Det var ett inre behof att veta sig hafva förtjent denna upphöjelse. Få månader derefter fick han också mätta denna åtrå efter bragder, då han vid Bornhöft *) anföll och slog en fiende, som hade niodubbel styrka mot hans. Grefve Skjöldebrand yttrade sig deröfver i ett bref till en nära frände: "Jag drar "ingen vanité af saken; ty lyckan gjorde under-"verk för mig. . . . Man har gjort mig rättvisa, "och jag är ganska nöjd." Samma år bevistade Grefve Skjöldebrand Norrska fälttåget, såsom Chef för Rytteriet, tills fördraget i Moss afslutades, då hans äldste son, redan Öfverste, blef sårad vid de sista skott i denna korta, men smärtande brödrastrid.

Sådan, M. H.! var Grefve Skjöldebrands krigiska lefnad, uppfattad i få drag. Den vise anser kriget som en hård dom öfver menskligheten, och han har rätt. Men är icke hela lifvet en oupphörlig strid? Huru kunde menskliga upplysningen framgå utan samhällsinrättning, och huru kunna samhällen ega bestånd, utan en fysisk kraftspänning? Hoppet om en allmän fred är lika fåviskt

*) D. 7 Dec. 1814.

som syftet till en verldsmonarki. Då hela vårt klot icke kan egna sig åt *ett enda* samhällsskick, så ligger stridens element redan i folkstammarnes olika skaplynnen. Men der finnes en moralisk motvigt, som kallas statsklokhet, hvilken sammanhåller dem emot yttre eller inre våld.

Sålunda hejdade äfven Grefve Skjöldebrand förödelsens svartalf, då pligten befalde det; men det var icke efter ordets stundom tvetydiga tolkning som Grefve Skjöldebrand kunde räknas bland statsmän; det var en *brinnande kärlek för landet* och en *djup rättskänsla,* som ledde honom. Tidigt befästade sig dessa vid hans 15:de år, då han såg K. Gustaf III:s märkvärdiga statsomhvälfning; och 20 år derefter utvecklade de sig ännu mer, då han, fastän länge hyllad vid Regentens hof, äfven inför Honom och hans dristige gunstling vågade framstå som sådan. Grefve Skjöldebrands beslutsamhet förekom dödsdomen öfver en ung högbördad skönhet, och den ädle Fursten belönte detta hans mod med ett oafbrutet förtroende, ända tills Han nedlades i Carlarnes hvilostad.

Vid riksdagen i Norrköping var Grefve Skjöldebrand af oppositionens varmaste anhängare och måste, jemte flere andra ädlingar, gälda de rättsenliga åsigter han ganska höfviskt yttrade. Likväl underlät han icke att ännu tala den redlige, den

faste medborgarens språk, inför Envåldsherrskaren *). Hvad han som krigare gjort för denne konung och sitt land, är redan omtaladt; men då han år efter år såg medborgsmannens rätt förkränkt, upplysningen hämmad och omsider, under ett olyckligt krig, det trognaste brödraland förloradt; sjukdomar, penningbrist och faran för en allt längre framskridande mägtig fiende, sväfva som drakar i nattetid öfver hans älskade fädernesland; då mognade i hans inre beslutet att rädda detsamma. Hans förtrogne kände och hyllade denna föresats; men tiden var ännu icke inne. Han reste till Gefle och återvände derefter med den norra fördelningen af Svenska hären, hvilken samtidigt med den vestra tågade mot herrskareborgen. — Statshvälfningar likna jordskalf, som uppsluka berg och skog och omstörta allt; men så gick ej denna. Ingen blodsdroppa rann. Friheten — den *sanna* friheten segrade. Hvitklädd och hjelmbeprydd sitter den ännu på Nordens berg med sitt man-

*) Uppkallad till Gustaf IV Adolf, yttrade han: «Det «stiger å ömse sidor: misstroendet hos E. Maj:t, miss-«nöjet hos folket, tills Gud vet hvart det bär.» Nio år derefter, då Grefve Skjöldebrand förde den afsatte Konungen till Tyskland, sade denne: «Jag är icke «ond på Skjöldebrand; han var alltid ärlig, han.» Upprepande förenämde varning, gjorde han dervid samma rörelse med handen, som Grefve Skjöldebrand brukat.

nasvärd, lik den ständigt vakne Heimdal, som vaktar himlabron, att ingen Jätte må framtränga deröfver. Redan hade Grefve Skjöldebrands gamle Furstlige beskyddare uppstigit på konungastolen, och lugn rådde inom hela landet; men utom det hviftade ännu kriget sina jernvingar, likt mytens stormjätte, som, sittande högst upp i norden, utsänder stormar och uppslukar lik. Svenskarnes sista modiga försök hejdades genom en oskicklig härförares misstag. Fiendens hopp växte. Från Sverge sändes fredsmäklare. Den mångerfarne Ädling, som i Amerikas frihetskrig grundade sitt hjelterykte, och på hvars snart hundraåriga lockar äran fästat sitt oförfalskade silfversmycke *), afsändes, och Grefve Skjöldebrand befalldes åtfölja honom såsom andra Fredsombudet. De kommo till grannhofvet. Emottagelsen var smickrande; men fredsvilkoren desto hårdare. Under den åldrige Ambassadörens ohelsa, fortsattes underhandlingarna af Grefve Skjöldebrand. Äfven bland de mägtigaste i detta hof förde han sitt hjertliga mannaspråk, och tillvann sig Enherrskarens hyllest. Om fredsvilkoren skref Grefve Skjöldebrand till en anförvandt: "Hällre gick jag till pinbänken, än skrif-"va under; men mina landsmän hafva visat mig "prof af tillgifvenhet, som ålägger mig mera än

*) H. Ex. Grefve Stedingk.

"dö för fäderneslandet. Det är — att *skrifva "under!"*

De jordiska väldena likna himlakropparna i sin upp- och nedgång; ingen dödlig mäktar hejda dem, årtusenden fordras för att lära rätt beräkna deras gång. Freden med Ryssland slöts på ett sätt, som Grefve SKJÖLDEBRAND i en skrifvelse förutsagt *)—. Den nåd, hvarmed Sverges nyvalde Konung omfattade Första Fredsombudet sträckte sig äfven till Grefve SKJÖLDEBRAND **). Men knappt var denna svåra fredsmäkling fulländad, och Grefve SKJÖLDEBRAND återkommen till hufvudstaden, förrän

---

*) «Ingen den minsta inflytelse i våra *inre affärer* lem-«nas grannarne; de få ej en gång i freden erkänna «vår revolution, vår regering, vår regeringsform eller «succession.» — Andra stater hafva uraktlåtit denna försigtighet. Historien skall visa, om de ångra det.

**) I ett handbref yttrade sig den milde Monarken: «Jag «förtiger hvad effekt fredens smärtfulla innehåll ver-«kade på mig, men det jag ej kan dölja, är tacksam-«heten för den, som förskaffat fäderneslandet lugn, «och som bidragit till det förmånliga, freden med-«bringar, nemligen en bättre gräns, än den, som först «förmodades. - - - - Jag har känt Eder från mina «ungdomsdagar, och jag känner Edra tänkesätt lika-«väl som mina egna, de hafva gemenligen varit lika «öfverensstämmande; det är således öfverflödigt för «mig, att vid detta tillfälle tala om beröm. Min «Vän är Svensk, och han har å nyo ådagalagt som «Svensk sina gerningar.»

han i tysthet fick Konungens uppdrag, att hemligen och utan bevakning föra ur Sverge till Tyskland den afsatte Konungen, samt dess Gemål och barn. Grefve Skjöldebrand hade endast få ögonblick att besluta och få timmar att bereda sig till ett företag, som fordrade så mycken försigtighet och mod. Han valde två förtrogne och modige ädlingar till sina följeslagare.

Att förlika pligten emot landet och granlagenheten mot en fallen storhet, var svårt. Grefve Skjöldebrand uppfyllde båda på ett sätt, som liktidigt förvärfvade honom den Konungs ökade ynnest, som han tjenade, och dens välvilja, som han bevakade, och hvars erkänsla vid afskedet röjde sig uti en dyrbar minnesgåfva, hvilken Grefve Skjöldebrand likväl, med värdig granlagenhet, undanbad sig.

Få månader hade Grefve Skjöldebrand varit hemma, då stormmoln skockade sig öfver hufvudstaden; den ädle Furste, som blifvit inkallad från grannriket, för att stödja och efterträda Konung Carl XIII:de, föll sjelf ett dödens rof, på sin Skånska Eriksgata. Från mun till mun flög sägnen derom. Den fromma sorgen öfvergick till bitter misstro, och ilskan begagnade honom till sin förespråkare. Hufvudstaden skallade af deras samfällda rop. De rysvärda minnen, som äro fästade

vid denna tidpunkt, hafva börjat fjerma sig. Må min svaga hand icke vinka dem tillbaka! Nog af: upprorsmännen jublade och de fredlige skälfde. Då blef Grefve Skjöldebrand af Konungen befalld, att som Öfver-Ståthållare taga befälet i hufvudstaden. Han lydde. Länge hade han varit *folkets man*, Ett ädelt mod och en from öppenhjertighet hade förvärfvat honom denna hederstitel, hvilken *mängdens härropare* ideligen eftersträfva, men blott för dagen kunna bibehålla. Lik en Vasa på Fyrisslätt, gick Grefve Skjöldebrand ned till upprorsskaran, endast åtföljd af sin tjenare. Många ropade: "Det är Skjöldebrand!" Ännu flera togo af hattarna, och skaran öppnade sig. Men snart möttes han af en mängd rasande uppviglare. Lika lugnt gick han genom denna hop. Stenar haglade omkring honom; men han låtsade icke märka det. Flera gäckades med honom, och han sade blott: "Hvad är detta för narri?" Hunnen till rådhuset, förde han stadens Styresmän och Äldste till kungaborgen, och i samma stund flögo straffets viggar mot våldsverkarne. "Olyckligt att nödgas skjuta på landsmän," skrifver han, "men der var högsta nöden."

Grefve Skjöldebrand var en af dem, som lifligast deltog i glädjen öfver den Furstes val till thronföljare, som nu pryder Svenska Konungastolen. Det var icke något personligt förhållande till

denne bragdstore hjelte; det var endast fädernes-landets väl, som Grefve Skjöldebrand afsåg dervid. "Jag fruktar", skrifver han, "att man likasom "Gustaf Adolf förfelar tillfället att uppresa Sverge "ur sin vanmakt, och göra det åter starkt, sjelf-"ständigt. Få vi en *liten* prins, hvem som helst, "ej starkt understödd, fortsättes vår uselhet och "slutas en gång dermed, att Sverges namn för-"svinner ur rikens antal." — Och Sverge fick denna hjelte, en afbild af Ynglingasagans AsiaOden: en blixt under drabbningen, en åskledare uti friden.

Grefve Skjöldebrands kärlek och vördnad för den nya Herrskareätt, som Rikets Ständer sjelfvilligt inkallat, buro präglen af hans varma känsla och fasta sinne. I minnet öfver sin företrädare inom detta Samfund, yttrade han dem så ärligt, att de icke behöfva af mig upprepas. Huru skulle en så stark, ridderlig ande, som Grefve Skjöldebrand, kunna med småsinnets liknöjdhet se en hjelte, som genom sin *egen* kraft stigit opp, då *tusende* andra krafter bröto likasom korssande blixtar fram, ur ett kaotiskt hvimmel, och som till slut stod *ensam orubbelig* qvar, då alla andra krafter förvirrades eller dignade? Han såg denna Furste mot en åldrig Konung fylla alla sonliga pligter, i en

tid,

tid, då dessa så ofta föraktas; såg Honom, som fader till en riktbegåfvad Son, med manligt alvar låta bilda denne Ättling för landets sanna bästa, då mången enskild, genom veklig uppfostran förslöst sitt enda barns välfärd, och med det allt hvad han sjelf hunnit samla. Sjelf en varm, alvarlig Svensk, en sällsynt tillgifven son och en öm fader, måste Grefve Skjöldebrand förstå hvad dessa egenskaper hos en Furste betyda.

Utom de värf, som anförtroddes Grefve Skjöldebrand under Tyska kriget, var han äfvenledes en af de fyra Fullmägtige, som afslöto och undertecknade fredsfördraget i Moss. Detta fördrag har blifvit klandradt, men det öfverensstämmer helt och hållet med Sverges fordna statslära. I hela Europa finnes intet rike, som så broderligt hyllat sina förbundsländer, som Sverge. Smärtsam var afskedssucken, när det trofasta Finland bortrycktes; men tröstefullt är att Sverge i århundraden gäldat denna trohet. Likt sagornas fosterbröder hafva de blandat sitt blod tillsammans, och ärliga druckit tvemänning tillhopa ur fridens Bragebägare. Måtte nu vårt Sverge och dess yngre Förbundsbroder aldrig glömma vår store *Skallda-spillers* *) ord:

"Hvad sjelf ej är ett helt, sig till det hela slute!
För hvarje halft är stunden hastigt ute."

*) Skaldförste.

Grefve Skjöldebrand blef år 1815 inkallad i Konungens Statsråd, och sedermera Chef för dåvarande Hertigens hof. Men när åldern började tynga hans senfulla skullra, aflägsnade han sig från statsmannabanan och egnade sig uteslutande åt vetenskap och konst. Vid den strax derpå följande Riksdagen *) ansåg han det som en pligt att inför Ridderskapet och Adeln, och genom dess protokoller inför hela nationen högtidligen förklara, att då han kort tillförene begärde afsked ur Stats-Rådet, skedde detta *icke af fruktan för de anmärkningar,* som kunde göras öfver hans förhållande, såsom en af Konungens konstitutionelle Rådgifvare. Han uttryckte den kärlek, han från barndomen burit till "det land, för hvars bästa hans "samvete sade honom, att han icke försummat nå-"got tillfälle, som erbudit sig, att våga lif eller "välfärd." Han slöt med dessa ord: "Jag har va-"rit *bland de ifrigaste i oppositionen, och det ej* "*utan fara;* då en i sig sjelf *despotisk Regerings-*"*form trampades af envåldsmakten.* Jag har *upp-*"*hört att vara det, då en fri konstitution heligt* "*vördats af Regeringen.* Svåra och farliga värf "hafva varit mig anförtrodda; jag har ej tvekat ett "ögonblick, att mottaga dem; och Försynen har "gynnat utförandet." - - -

*) 1828.

Detta tal blef på Ridderskapet och Adelns begäran tryckt, och härmed var Grefve Skjöldebrands bana, såsom offentlig man, slutad. Men då den sanne, högre medborgaren och i synnerhet den, som under en stormig tid deltar i landets högsta värf, sjelf ristar i Sagas taflor några runor öfver detta fosterland, måste han icke blott hafva en fosterländsk, utan äfven en klassisk bildning, och då denna hans bildning bör syfta till den närvarande tidens utveckling, måste Statsmannen också hafva, om icke fullkomlig konstnärsförmåga, åtminstone kärlek till dessa medel för sitt lands förädling. Äfven dessa förmögenheter egde Grefve Skjöldebrand, och vi böra således visa honom både som litteratör och som konstnär. Hans fader, som var en lärd man, underviste honom sjelf uti Latin och Svenska, redan förrän sonen fyllt sitt sjette år. Samtidigt lärde han Engelska af sin moder, som var af den Skottska, Gordonska ätten. Italienska och Franska följde med musik, teckning och andra bildningsgrenar. Vid sitt sjunde år följde han sina föräldrar ifrån Algier, genom Italien, Schweitz och Tyskland hit till vår Nord, och då han uti Italien fick af sin fader Tasso och Ariosto, sysselsatte han sig ensamt med dessa, under en kröningshögtidlighet, som der föregick. Ifrån denna

stund var ock Tasso, näst Virgilius, hans käraste skald. — Han bevistade Upsala högskola under flera år, och berättade ofta, med innerlig rörelse, hur den odödlige Linné, som var vän till hans far, tog honom med sig, ut på sitt landtställe. Hans studier afbrötos för någon tid genom hans krigsyrke, och hans skaldeförmåga röjde sig först då hans sköna maka hastigt bortrycktes af döden. Den förtviflade enklingen skydde länge hela verlden, och sökte i vettenskap och konst mörda den långsamt quäljande tiden. Sin djupa sorg uttalade han i ett ännu otryckt alexandrinskt skaldestycke kalladt: *Natten* *). Det röjer väl icke en Leopoldisk ordgjutning och prakt, hvilka hopsmälta i denne Mästares alexandriner; men det har en inre rörlighet, ett skakande qual, en hemlig förtviflan, som få mägtat på detta versslag uttala.

Han börjar det så:

"Hvad hör jag? timman slår och bådar mig ej döden.
"Du dröjer sälla stund, som slutar mina öden!
"Jag känner dödens qual, dess hvila nekas mig.
"Ack! afgrundsdjupa fall, der tanken villar sig.
"Min är den vandrarns lott, som Alpens spetsar hunnit,
"som öfver molnens rand förtjusta verldar funnit,

*) 1780.

"från höjden lik en Gud naturens fägring sett,
"och andats höjdens luft, som lugn och sällhet gett.
"Han slinter! — Ingen hjelp! Lik forssens bölja hastad,
"han utan räddning blir från klippans branter kastad,
"och i en klyftas djup, der aldrig dagen var,
"förkrossad af sitt fall, ur dvalan vaknat har.
"Men jag i qualets höjd vill qualets lindring söka;
"kom ömhet, saknad, sorg, er boning är mitt bröst,
"kom! grymhet är min hjelp, och grafvens hopp min tröst."

Han slutar detta sorgquäde med en tafla af yttersta dagen, då hans älskade maka skall åter uppstå: — — — — — — — — —

"Det rum der jorden var, i rymdens vidd sig döljer,
"på verldens sista brak en helig tystnad följer.
"Med vördnad och med skräck man då från thronen hör
"en röst, som allas dom för evigt stadgad gör.
"Min Gud! jag smakar ren den sällhet, Du mig ämnat;
"men i de öma bröst, der äkta kärlek rår,
"Din dyrkan mera lif af helga lågor får.
"Ack! Sälla hälft, min fröjd af din fördubblad blifver,
"bland englars sälla chor, som Nåden lofsång gifver!
"Din röst, din glada röst, jag med förtjusning hör,
"och mer än himlens prakt, din syn mitt hjerta rör.

"Men hvad? Ett hastigt qual med själens vällust
blandas;
"af tusen plågors våld, jag finner — att jag andas.
"En blick min bildningskraft i evigheten fört,
"en lika hastig blick min tjusning har förstört!
"Min vän jag egde dig; min ljufva dröm försvinner.
"Jag i en ödslig verld mig öfverlemnad finner.
"Kom ömhet, saknad, sorg! Förtären detta bröst,
"och skynden på den stund, hvars visshet är min
tröst!"

Äfven i den berättande stilen hade Grefve Skjöldebrand en förmåga, som få *i vår tid* tilltrott honom. Hans Saga *Psyche*, tillegnad den store Sergell *), röjer samma ledighet, som den ädle Silfverstolpes skämtdigt, kalladt Djurkretsen; men författaren förblef onämd. Af dessa skäl vågar jag anföra några ställen derur:

"En dag Cupido, sväfvande
"som fläkten öfver blomstren sväfvar,
"när Aspens lätta skugga bäfvar,
"i vattnets spegel dallrande;
"en dag Cupido, sväfvande,
"betraktade med stilla nöje
"Olymp och verldar, fruktande
"så för hans vrede som hans löje.

— — — — — — — —

*) Stockholm 1798.

"Men hjertligt log han, då han tänkte
"hur stora dygder, stora brott
"och krig, som jorden blodbestänkte,
"allt af hans magt berodde blott.

"Nöjd med sig sjelf, liksom den sköna
"då den förtrogna spegeln sagt,
"att fåfängt hennes fägringsmagt
"skall motstånd eller täflan röna.
"Nöjd lilla Guden stadnade,
"och nya bragder ämnade
— — — — — — —

Det täcka herdequädet: "I lunden, der kronorna susa" — är, jemte musiken, författadt af honom. Det är en allmän sägen, att Grefve Skjöldebrand helt och hållet utdömde rimmet; det anförda vare gensvar derpå. Äfven i hans sista stycke, *Hjalmar*, finnes samma motbevis. Att han begagnade orimmad vers, mer än rimmad, är ett uttryck af hans litterära personlighet, bildad af hans förkärlek till Latiens och till Englands stora skalder.

Grefve Skjöldebrand har äfven egnat sig åt dramatiska försök, hvaraf flere äro mindre kända; ty de voro tillfällighetsstycken i Hertig Carls hof; andra åter uppfördes på sällskapsteatern i *Nytta och Nöje**) och på Stenborgska teatern**), men intet

*) Tancred och Clorinda m. fl. **) Siri.

af dessa äro tryckta. Att yttra något om Grefve Skjöldebrands senare skådespel och i synnerhet om hans hjeltedikter, tyckes ohemult af den, som sjelf behandlat samma ämnen; likväl vågar jag några påminnelser dervid. Vår tid afser mera *formen* än *planen* i ett stycke. Äro de ej kropp och själ i den högsta organism? Likväl hyllar man den förra framföre den senare; det är konstens Gullveig, bränd på bålet i den Höges sal. Hon skall åter uppstå och lefva. Hvad är väl en stor konstnärs penntecknings till *formen?* Likväl har den så mycket betydningsfullt genom sin *anda.* Kan då ett vitterhetsstycke ej hafva en stor anda i sin anläggning, fast den poëtiska omhöljningen är bristfull? För tidens andedrägt bleknar och föråldras skaldens språk, långt mer än målarens färger. En osäker tecknare *insveper sina bilder i draperier;* men kännarens öga ser de förras brister, genom de senares *oriktiga fall.*

Planerna i Grefve Skjöldebrands större arbeten äro redigt genomförda. Fornverldens enkelhet röjes deri. Äfven språket bär dess flärdfrihet; men Norden har sina egna häfder, och dessas episka grundämne är infattadt i lyriskt guldlad. Likväl må ingen glömma, att vår tids Paganiniska fingerknäppningar icke passa till de starka strängarne på Brages harpa. — Som Grefve Skjöldebrands

fiolin hade den renaste sång, och han lärt att på Abbé Voglers sätt behandla både takt och rhytm, trodde han att äfven skaldespråket kunde, i vissa fall oberoende af ordens redan bestämda tonvigt, öfvergå till en fri sång, hvilket också låtit sig göra, om vårt språk varit antingen ett alldeles nytt eller ock ett alldeles föråldradt idiom. Skördarenas store skald, sjelf en lärare i vårt språks rätta ljud och lenhet, har också någon gång förbisett dess naturliga tonlära. Men hvad? Bör jag, som vid flera tillfällen sjelf varit en verklig ultra i stilistiskt barbari, jag, som icke sällan, likt en Vandal, sönderslitit den sköna slöjan på konstens gudastod, bör jag granska Grefve Skjöldebrands språk, förgätande att han redan vuxit ifrån ynglingayrseln, då den sista estetiska omvexlingen timade i vårt land? Häfderna lära oss att alla statshvälfningar lika såväl inverka på det yngre slägtets vettenskaplighet och konstsinne, som på dess krigiska anlag *).

Vanligen anser man det som en förtjenst, att kunna rätt *deklamera* ett vitterhetsstycke. Men är det ej större konst att förstå rätteligen *läsa det*

*) Fyra dylika företeelser hafva redan inträffat, sedan Gustaf Vasa framstod. Först efter reformationen, dernäst efter Carl XII:s död, sedan efter Gustaf III:s regements-förändring och slutligen efter Gustaf IV Adolfs afsättning.

för sig sjelf, d. v. s. fullt uppfatta en annans inre personlighet? Och kan väl detta ske med ett enda försök, då författaren sjelf icke kan försätta sig i samma stämning *efter* som *under* författandet? Må denna sidoblick från förevarande ämne leda de konstdomare, som vilja noggrannare skärskåda detsamma. Jag återvänder nu till Grefve Skjöldebrands större vitterhetsarbeten.

Vid vår sista litterära brytning uppstod i vitterheten ett laglöst mångvälde såsom följd af det förut strängt rådande enväldet. Uppfödd under det sednare, fördömde Grefve Skjöldebrand icke det förra, ty sjelf bildad efter de äldre vitterhetens mönster, och egen i sina snilleförsök, kunde Grefve Skjöldebrand icke hata någon litteratur för formens skull; blott öfvermodet och ensidigheten, som ville stjäla nitets namn och drägt.

Redan år 1794 hade Grefve Skjöldebrand författat sin Herman von Unna; ett skådespel, som är högst förtjenstfullt både i anläggning och utförande. Sorgespelen Hjalmar och Carl XII:s död voro hans sista arbeten. Det förra är en tafla med alvarligt dystra bilder, omsluten af en ram med det rika färgskimret, som operastycken hafva. Det senare rör sig dystert stilla, liksom luften, förrän åskan bryter ut och dess förskräckande ljud rullar från berg till berg, från dal till dal.

Af det episka skaldeslaget har Grefve Skjöldebrand äfvenledes lemnat oss prof i sin Gustaf Erikson och uti Odin. Den förra är visserligen en nog villig jaherre till den franska skolans fordringar, utan att derföre hafva blindt lånat hvarken form eller ämne från densamma; i den senare har författaren mera sjelfständigt rört sig. Att Myth och Saga sammanblandas, är ett misstag, som finnes i alla nya hjeltedikter af fornnordiskt syfte; men anmärkningsvärdt tyckes det vara, att, uti Nordländerna, det episka skaldeslaget så ofta blifvit försökt både af äldre och nyare författare. Andan uti våra sagor synes hafva fortgått i Nordbons sinne äfven under de århundraden, då han förglömde dessa sina fäders urbilder. Hvad bevisar väl detta, om ej verklig tillvaro af en nationalpoësi, hvilken icke blott lefver uti folksånger, utan har sin rot ännu djupare, sträcker sina grenar vidare och lyfter sin krona mot stjernrymden? Den romantiska grundtonen i folksången ljuder visserligen äfven i Nordiska hjeltedikten; men i den senare bindes gudavehikeln och menniskohandlingen strängt tillsamman i tid och rum. Derföre kunna icke heller i ett historiskt epos sådana öfvernaturliga varelser brukas, hvilkas tillkomst beror af ett motsatt tidsförhållande; de måste hafva utgått från en forntida folktro. Man

säger, att detta behof af en *folktro såsom vehikel för den episka handlingen* just gör omöjligheten att nu mera frambringa ett verkligt epos. Är detta rätt? Kan ej vår inbillningsgåfva ställa oss millioner mil *utom vår* jord, millioner år *utom vår* tid? Hvad hindrar då vår inbillning att upptaga dessa fornverldens gudomligheter, hvilkas bilder ännu skymta fram i vårt nuvarande språk, i våra allmänna sägner och i våra urgamla häfder? Ju äldre tidsprägel dessa bära, desto högre gälla de; derföre kan en obildad Nordbo, som misstror *Katolikens* underverk, ännu tro på *Odinsdyrkarnes* jättar och troll, och huru de bekrigas af den väldige Thor. Menniskoanden, ehuru svag, måste dock söka kretsar utom sig, hvilka gripa in i allt högre och högre kretsar; annars skulle ett oöfverstigligt svalg ligga mellan tiden och evigheten, mellan menniskan och andarne, mellan jorden och himmelen — ett svalg, som skulle beteckna den allstarke Andens fattigdom och planlöshet.

Fastän menniskoanden är så begåfvad, att den kan inrymma både forntid och framtid i ett Nu, tyckes det likväl för mången vara långt — mycket långt —, innan den genom upplysningens kretsgång hunnit till den punkt, der det rent plastiska vidtager. Dock torde denna tidspunkt måhända vara närmare, än man tror. Sedan lyrikerna medelst

ideliga omqväden sjungit sig hesa, och folkromanen ensam bemäktigat sig hela Europas öra, tyckes den rena plastiken stå färdig, att vid nästa vitterhetsskifte återtaga sin spira, ehuru fornverldens ädelstenar och oförfalskade gull icke mera kan finnas i den. Stel lärdom, vacklande känslighet, naturliga onaturligheter och förnuftigt oförnuft måste utbytas mot en obesmittad, enkel, barnslig fromhet så i anläggningen som i utförandet. Lefver denna i skaldens och läsarens sinnen, då framtrollas det episka, utan att hvarken den förre vet huru han skref eller den andre vet om hvad tid i häfderna han läser. I vår nord skulle detta lättast kunna uppstå. Våra härliga fornminnen och vår mångvexlande natur skulle beverka det, tillika med vårt samhällsskick och läge och vårt rikt begåfvade språk. — Jag säger: vårt rikt begåfvade språk. Vanligen tror man, att ett språks fattigdom hufvudsakligen uttryckes genom dess brist på ord; men tvifvelsutan är detta ett misstag. Vetenskaplig bildning ersätter snart denna brist, och likväl är språkets *ande* densamma. Det är mängden af formler, hvari ett språk kan röra sig, som utgör dess högsta rikedom; utom den, måste det blifva stelt och likljudande. I större skaldestycken röjes detta mest. Svenskan har icke allenast i ordens ändelser, utan äfven i deras

böjningssätt, en särdeles mångfald. Den liknar häri sin urtyp: landets yttre natur, alltid omvexlande och likväl alltid alvarsamt — ja, dystert glädtig *).

*) Likt andra lefvande språk har också Svenskan behof af *artiklar* och *hjelpverber*; men denna brist ersättes genom de många olika formler, hvari dessa kunna brukas. Den *bestämda artikeln*, annars ett styft släp på diktionens draperi, kan i Svenskan, genom fyra afändringar befordra både rimmet och rytmen. Man säger väl, att det är orätt bruka artikeln som ett suffix till adjektivet, och likväl skrifver man ännu ljus*an* dager, i lång*an* tid, mång*en* o. s. v. Ja, ensidigheten vill utdöma bruket att ställa artikeln ensam framför sitt substantif, till och med i alla slags dikter af fornnordisk ande! — Våra *hjelpverber* äro äfven omvexlande; både *hafva* och *vara* kunna brukas till orden gå, komma m. fl. och om det gamla ordet *månde*, som ännu i engelskan och äfven i tyskan har sin motsvarighet, återfinge sitt fordna medfödda burskap i den berättande dikten, skulle detta göra språket likaså prydligt som den återupptagna imperativa ändelsen på *om* och på *er* (böjom, böjer edra hjertan) gör det högtidligt i kyrkospråket. Men icke nog med denna mångvexling i hjelpverberna; hafva och vara kunna äfven i vissa fall uteslutas efter konjunktionerna att, om, m. m.; ett sätt, som blott i Tyskan, fastän sällan, kan användas. — Den *passiva formen* är äfven flerfaldig och bildas antingen med ändelsen s eller med hjelpverberna vara, varda eller blifva. Likasom vårt gamla språks frequentativer gånga, ståndа m. fl. blifvit utdömde, har äfven diminutivändelsen *lille* i egna Namnsord (Annalill, Signelill) och ordet *små* framför allmänna Namnsord blifvit förträngde och igenfinnas blott i vissa talesätt: småsaker, småbarn o. s. v. Man

Återvändom till vårt ämne! Grefve Skjöldebrands obundna stil var renljudande, hans brefstil ledig och hjertlig. I en ännu otryckt dagbok, kallad *Marsch och segling 1789*, är hans prosa högst poëtisk; den har på en gång vår store Ehrensvärds korthet och bestämdhet jemte Walter Scotts färgrika taflor. Den är icke som nutidens skrifsätt: ett drifhus, der den arme floristen stundligen svettas, för att ur sin kruka frambringa ett prålande blomster. Se här ett kort utdrag af denna dagbok:*) "*Blekinge.* En Engelsk trädgård i stort, prydd med sjöar och strömmar. Han såg så mycket vacker natur, att han stannade i valet och hade så när ej ritat. —" "En afton for han sjövägen till *Lyckeby*. Hvad stränder! Solens nedergång. Bokskogen, rund, eldad af skenet, speglad i vattnet." "*Näktergalen.* En suck stal sig fram mot hans vilja. Sköna natur! Jag ser dig kanhända ej mer. Men han smålog åt sig sjelf, tänkte framom lifvets gränsor, njöt naturen utan att sucka och var nöjd." — "Han såg *Dockan* med förundran. Det

måste i dagligt språk bibehålla flera forntida ändelser, såsom: till godo, till fullo, i allo småningom m. fl.; hvarföre då i andelig stil bortkasta det högtidliga Herran, Gudi, lifsens, jordene, menniskom, o. s. v.? Men detta andeliga språks helgd har länge blifvit beifrad af den store Talare och Skald, som förer Davidsharpan i vår Nord.

*) Likt Ehrensvärd, nämner författaren sig sjelf: *han.*

upphöjer menniskan att se stora verk af snille och möda." — "Sedan man hunnit öfver ungdomens lekande år, då yta rör som sanning, fordras sanning för att röra. Men då ett sannt stort upphöjer och rör, är känslan djupare, en slags tillvand köld försvinner. Då lefver den känslofulle." — "Seglingssignalen gafs. Ett segel hissas här, ett der. Under det man ser på ett skepp, har ett annat hissat fulla segel. Der glänsa de i solskenet. Der ser man dem i skugga, som gör dem större för ögat. Några skepp börja att vända, och fara sakta, majestätligt på det mörkblå fältet. Det ena följer det andra, och snart är hela flottan i rörelse. Ståtliga syn! Svaga menniska! och detta är ditt påfund. Han kunde ej rita detta; ty rörelsen var hufvudsaken af skådespelet." — "Haf och himmel rundt om, och 30 segel. En stor syn i några dagar. Längre fram en ovanlig syn. Än längre, en odräglig syn." —

På sin sena ålderdom utgaf Grefve Skjöldebrand en öfversättning af *Pharsalernas 1:a bok*, derefter en tolkning af *Tassos Befriade Jerusalem* och af Byrons *Childe Harold;* två företaganden, lika svåra för den kraftfullaste ynglings fantasi, som snart sagdt omöjliga äfven för den högst begåfvade mannen. Likväl bevisa de öfversättarens nit och ihärdig-

dighet, och skola alltid blifva en ledstjerna för dem, som vilja fastare gripa i dessa båda skalders siarestaf *). Troligen har den klassiska Musiken, hvilken Grefve Skjöldebrand uteslutande hyllade, mera än vanligt inverkat på hans skaldegåfva; ty den röjer ett allvar och en flärdlöshet, som stod i strid med den tid, hvari han sjelf lefde, och hans inre väsen lösryckte sig ofta från förebilden af de stora skaldenaturer, hvilka han först och främst hyllade, nemligen Tasso och Byron.

Äfven åt bildande konst helgade Grefve Skjöldebrand sin lefnad och den höga naturens Vala sjöng tidigt för honom sin trollsång **). Född under ett brännande luftstreck, förtjustes han af Nordens isfjell och bottenlösa snöfält. Under ynglingaåren voro de för hans inbillning, likasom det

*) Tvenne sorgspel jemte flere mindre theaterstycken, åtskilliga akademiska tal, många strödda poëmer och afhandlingar, finnas bland Grefve Skjöldebrands efterlemnade otryckta papper.

**) Under en förfärlig storm, då han med sina föräldrar seglade från Algier till Livorno, betraktade han med lugn de rasande vågornas spel, och hade knappt satt fot i land, förrän han aftecknade detta naturens rysvärda skådespel. Ifrån denna tid blef teckning af sjö och störtfall Grefve Skjöldebrands gunstlingsämnen, hvarföre äfven den store Sergell flera gånger yttrade till honom: «Ni är en dj - - - l i vatten.»

mythiska Jotunhem för Auka-Thors sinne, då han reste dit för att pröfva sin gudakraft.

Efter händelsen vid Norrköpings riksdag, lefde Grefve Skjöldebrand skild från offentlig befattning och offrade sin tid endast åt vitterhet och skön konst. Ehuru medellös, företog han en resa till Lappland, aftecknade dess skräckfulla vattenfall, såg dess glödande midnattssol och de verldsgamla fjellar, der vandrarn går öfver moln och töcken. Hemkommen utgaf han dessa teckningar, som utgöra det största gravyrverk, Sverige ännu eger; och, fastän öfver mannaåren, lärde han sig att sjelf föra grafstickeln. Han utgaf snart derefter sina teckningar öfver Trollhättans störtfall, jemte text, och utkastade plan till en pittoresk resa, som skulle innefatta Gustaf Wasas historia, med kopparstick öfver alla de ställen, som blifvit märkvärdiga genom Fosterlandsbefriaren, ända från hans födelseort Lindholmen till hans dödsställe. Grefve Skjöldebrand hindrades från detta arbete genom dåvarande Konungen, som anmodade honom att skrifva Regenternas af Zweibrückiska ätten historia. Redan var Carl X:s häfdateckning med fransk text färdig, då Konungen trodde sig finna några mindre vördnadsfulla uttryck mot Carl X:de och fordrade, att de skulle ändras. Grefve Skjöldebrand vägrade det, och öfvergaf hellre hela ar-

betet. Hans handtekningar äro många. De, som han gjort öfver Rhenflodens stränder, anses förträffliga. Han förde äfven penseln, och dagen förrän han nedlades på sin dödssäng, fullbordade han en landskapsmålning af ett ställe, hvilket en af hans käraste vänner bebodde. Grefve Skjöldebrands blick och väsen, som på en gång röjde kännaren och menniskovännen, tillvann honom hvarje ung konstnär. Fastän medlem i de fria konsternas Akademi, hvilket hedersrum han i 30 år innehade, blygdes han likväl icke att öfvertaga ledningen af de unga konstnärers verk, som gingo sin egen bana fram, och ifrade för konstframställningar ur Nordens mythen *). Han såg dessa bemödanden med desto mera glädje, som han sjelf hade en afgjord förkärlek till våra uräldsta häfder.

Men Grefve Skjöldebrand helgade sina fristunder icke blott åt teckning och måleri; tonkonsten var honom ännu kärare, och detta yttrade sig redan hos honom i hans spädaste ålder **). Ja, i mannaåren röjde han den, vid de farligaste

*) 1817.

**) Då han som barn en gång hörde en Italiensk virtuos spela i sina föräldrars hus, smög sig den treårige gossen ut, och efter långt sökande fans han ensam gråtande och högst upprörd.

värf *), den följde honom i hans ålderdom, och påskyndade måhända hans sista stund **). I sina föräldrars hus, som var fridens och själaodlingens bostad, hade han redan vid 7:de året vunnit en oväntad färdighet på violin och pianoforte, men vid de många hinder, som lades för hans första kärlek, och särdeles den dystra ensligheten efter hans första makas död, började han med allvar studera tonkonsten; troligtvis fick hans violinspel derigenom ett mjältsjukt uttryck, hvilket äfven röjdes i hans första dramatiska komposition, som han redan vid nämnde tidpunkt författade. Hans musikaliska studier föröktes och utvecklades ännu mera genom den mångåriga vänskap, som slöt honom till den ryktbare Abbé Vogler, hvars *Inledning till Harmoniens kännedom* Grefve Skjöldebrand icke blott öfversatte, utan nästan hel och hållen omarbetade.

Oinvigd i den högre tonkonstens andespråk, får jag här begagna de underrättelser Grefve Skjöl-

*) Sedan han oförmodadt fått det vigtiga uppdrag att inom några timmar afresa till Gripsholm, för att ur landet föra den afsatta Kungafamiljen, öfverraskades han af en förtrogen, som fann honom vid sitt piano, utarbetande ett tonstycke ännu i den sista stund, då han skulle anträda en resa, icke blott vådlig för hans eget lif, utan äfven för hela fäderneslandets inre lugn.

**) Fastän sjuk, kunde han likväl icke uraktlåta Musikaliska Akademiens sammanträde, och ifrån denna afton började hans sista strid.

DEBRANDS musikaliska vänner lemnat mig, och bland desse en vördnadsvärd tonkonstens veteran, på hvars ord jag isynnerhet vill stödja dessa uppgifter, emedan han med grundlighet äfven förenar opartiskhet både i bildning och i sinne *). "Grefve SKJÖLDEBRANDS violinspel," yttrar han sig, "var väl mindre skiftrikt och lifligt; men ömt och stilla intagande, och en jemt flödande skön sång." Hans öfningar på pianot förrådde alltid "en djup känsla." I kompositionen utmärkte han sig mest. Hans första Dram, *Varbeck*, var *"intagande; men ganska dyster."* Den uppfördes icke; men flera delar deraf användes i hans följande arbeten, bland hvilka var *Siri*, samt *Tancred och Clorinda*, Melodram, "i hvars mellanspel många ställen skulle *kunna jemföras med Georg Bendas Ariadne på Naxos och dess förträffliga Medea"*. Musiken till Sorgspelet Hjalmar "har förtjent ett *mera blidt förfarande, än den hittills mött."* (Harmoniska Sällskapet har ensamt gett det rättvis hyllning). Flera chörer deri äro utmärkta antingen "af sin *enkelhet, götiska ton och höga värdighet"* **), eller af *"behagligt flytande lugn, åskådligt, liksom en med snäckan gungande sång"* ***); stun-

*) Kongl. Musikaliska Akademiens Sekreterare, Hr P. Frigel.

) 2 Akt. 4 Scen. *) 3 Akt. 2 Scen.

dom af ett *"vildt berserkiskt utbrott,* hvilket instrumenteringen med *mycken skicklighet betäcker och förmildrar"* *); stundom *djupt rörande,* och lyckligt instrumenterad **), samt *"lemnande ett tragiskt intryck, som icke gerna bör kunna stegras"* ***). — Dessa yttranden af en så säker konstdomare vare en borgen för Grefve Skjöldebrands kallelse till en betydningsfull tonsättare, om han kunnat uteslutande egna sin lifstid och sin själsverksamhet åt musiken. Äfven i den komiska stilen lyckades han; hvarpå hans musik till operetten *Kantianska giftermålet* lemnat öfvertygande bevis; men det allvarsamma utgjorde grundtonen i allt, hvad Grefve Skjöldebrand frambragte i skön konst. Han har icke allenast författat några psalmmelodier, upptagna ibland den choralsamling, som för vår kyrka begagnas, utan äfven skrifvit en Kantat, som af Musikaliska Akademien uppfördes i Riddarhussalen †). Hans sista stora komposition är Ouverturen till hans sorgspel Carl XII, hvari den införda Narvamarschen gör ett särdeles intryck. Hvad Grefve Skjöldebrand tänkte eller gjorde i skön konst var stort och manligt i sitt *syfte,* och bar aldrig prägeln af småsnillets pjollerverk. Må

*) Samma Akt 6 Scen. **) 4 Akt. 6 Scen.
***) 5 Akt. 9 Scen.
†) Till förmon för Enköpings då afbrunna stad.

den strängare konstdomarn ogilla utförandet, ja, äfven döma det att störtas i glömskans Söquabeck; den högsinte, kraftfulle anden går dock osynlig fram genom slägtet, från hjerta till hjerta. Ödet unnade Grefve Skjöldebrand den lyckan att under sina kraftfulla mannaår återse sin gamle vän och lärare, Abbé Vogler. De träffades i Brüchsal 1809. Lika öfverraskad af detta möte, som förtjust af sin Svenska väns höga värdighet och betydande uppdrag, satte sig strax den snillrike tonkonstnären till pianot och med en improviserad helsning hänryckte och förvånade alla närvarande. Händelsernas ström skilde sedan för alltid dessa tonkonstens fosterbröder.

Under 18 år var Grefve Skjöldebrand Ordförande i Musikaliska Akademien, och 16 år Ledamot af en Musikalisk Förening, som högst nitiskt och fördelaktigt inverkat på den Svenska tonkonstens utbildning *). Här sökte Grefve Skjöldebrand sin själs högsta njutning, vid åhörandet af de största mästares odödliga verk, och sjelf öfverraskades han någon gång af sina egna kompositioner, hvilket allt gaf den åldrige konstvännen en ungdomlig kraftkänsla, likasom Iduns äpplen åt Valhalls Magter. Hans högsta fröjd på gamla dagar var att

*) Harmoniska Sällskapet.

med violinen akompagnera sin älskade dotters pianospel, och ända till sitt sista hade han i sitt hus musikaliska sammankomster, hvarje vecka.

Under tvenne år var Grefve Skjöldebrand Theater-Direktör, och vår opera, som en lång tid, under Gustaf Adolf, varit tillstängd, öppnades åter för allmänheten. Genom Grefve Skjöldebrands ovanliga verksamhet och musikaliska kunskaper, blef den ånyo försedd med skådespelare af den gamla goda Gustavianska stammen, samt med förtjenstfulla yngre personer. Han införde också den odödlige Mozarts arbeten på vår skådeplats. I likhet med en af vårt lands ypperste dramaturger, hvars nit för detta Samfunds ändamålsenliga fortgång gör honom förtjent af dess erkänsla, lät Grefve Skjöldebrand, fastän högste Styresmannen vid Kongl. Spektaklerna, icke uppföra något af sina egna arbeten. Hans Herman v. Unna gafs på utländsk skådeplats nära 20 år, förrän på den Svenska. Hans Hjalmar har icke fått rum vid sidan af de halfting eller oting, som man tid efter annan lånat från utländningen, och hvad en snillerik Ledamot af detta Samfund yttrat sistlidet år i sitt minnestal är bedröfligt, men sannt *); ty de två ord, som stå under Gustaf III:s namn **) på vårt sceniska

*) Sv. Akad. Handl. Del. 15 sid. 318.
**) Patriis Musis.

tempel, äro nu mera blott förvittrade runor på bautastenen öfver denne store Beskyddare af Svensk konst och vitterhet.

Kort och enkelt, M. H.! har jag sökt framställa Grefve Skjöldebrand som Krigare, Statsman, Vitterhetsidkare och Konstnär. De få bilder, jag lånat af våra urhäfder, må försvaras af föremålets sannt nordiska personlighet. Min bildningsgåfva liknar vårt lands vinter: den har inga blommor. Derföre kan jag icke strö några på hans urna; och, i sanning, de anstå icke heller talaren, då hans ämne sjelft är talande. Må jag nu kasta en flyktig blick på Grefve Skjöldebrands enskilda öden. Före sin död lät han försegla hvad han antecknat om sig sjelf och om sin tid. Således kan jag endast anföra hvad jag erfarit genom enskilda upplysningar; men Saga skall en gång med de förra rikta Sveas häfder. Helig är rättvisan, således helig den pligt, som bjuder oss hylla en ädel företrädares minne. Den tillhör icke allenast nyare tiders stiftelser; den har sin rot i menniskonaturen, och igenfinnes äfven i vår äldsta Nord, der skalden sjöng den hädanfarnes Drapa, och efterträdaren drack hans minne, under heliga löften. Att håna denna pligt, är att håna äfven den bortgångne. Men — död och lefvande är lika fridlös

för dessa okynnets härolder, som dagligen idisla sina infall, likasom Einherjarne sin digra Sehrimner.

Om Grefve Skjöldebrands första uppfostran i Algier är redan i korthet ordadt. Ännu i sednaste åren talade han med ungdomlig värme om sin vördige far, hvars hus var helgadt åt ordning, alvar och skön konst, — om sin ömma älskvärda moder, och om de besök han med den förre fick göra hos Dejen och med den sednare hos nämnde Furstes favoritgemål, hvars milda och sköna bild ännu stod lika lifligt för hans minne.

Det kunde synas underligt, att Grefve Skjöldebrand med så utmärkt nit offrade sig åt ett land, så vida skildt i sin yttre natur och folkets lynne från hans födelsebyggd; men detta torde kunna förklaras af flera skäl: hans föräldrars rena Europeiska sinne; de tidiga underrättelser sonen fick om Sverges och Englands fria statsskick; den motsatts, som låg i Barbareskernas religion och den Europeiske afkomlingens; och, kanske framför allt, de kristna slafvarnes rysliga behandling i Barbareskstaterna.

Grefve Skjöldebrands Afrikanska blod sjöd väl våldsamt; men hans starka vilja kufvade dess utbrott, så väl i vrede som i ömhet. Detta gjorde honom mera sluten för verldsmenniskan, att han nästan syntes kall och frånstötande; men hans

milda blick förrådde hvad inom honom föregick. Aldrig brukade han sitt snille till skämt öfver en sak af vigt, eller öfver en person, som hade nit för sin sak. Flärden anser ofta ett dylikt skämt som en snillegåfva. Äfven vansinnige hafva träffande infall.

Redan som yngling blef Grefve Skjöldebrand förälskad i en af hofvets förnämsta skönheter *). Han älskades tillbaka. Bördsfördomar lade många hinder mot deras förening; men förgäfves. Omsider vann han sin utvalda brud, och förde henne från hofvet till sitt ensliga boställe. Ett år — ett enda år njöto dessa ömma makar all ägtenskapets lycksalighet. Denna tid var blott en skön vårdag före en stormig och frostig natt. Hans maka gaf honom en son, och med denne äfven sin sista handtryckning. Nästan vansinnig, ville fadren icke se denna sin ättling, då en vördnadsvärd och högbördad qvinna **) tog den moderlöse till sig, der han uppväxte och uppfostrades. Sorg och kärlek stredo nu om Grefve Skjöldebrands eget inre väsen, och ledd af dem, började han sin konstnärsbana. Med den manliga ihärdighet, som var honom medfödd, trotsade han alla mödor och hinder. Den 22-årige enslingen studerade nu trä-

*) Fröken Pella Höpken.
**) Fru Riksrådinnan Silfverhjelm.

get de gamla och nya språken, samt musik och teckning.

Snillets son har oftast svårt för att lära hvad enhvar *måste* känna: *penningvärdet.* Grefve Skjöldebrand hushållade för noga med sin tid, vid boken, penseln, grafstickeln, violinen och pianot, för att kunna rätt egna sin omtanka åt materiella bestyr. Ofta under sjelfva mannaåldren led han brist, och på gamla dar, då han hunnit till en af de högsta grader i krigsståndet, kunde han lika så litet lära sig den lönande taktiken att under ett fälttåg samla skatter för sin framtid, som att i friden gagnlöst overksam putsa de äretecken, han vunnit såsom härförare. Fastän ytterligt häftig till lynnet, och stark och vig som en nordisk Uller, ännu vid sitt 50:de år, var han dock alltid fridsam, och han föraktade dessa öfversittare, som anse envigen med landsmän såsom ärefulla bragder. Mot sitt krigsfolk var han en fader, och då han, på Nådig befallning, lemnade sitt befäl deröfver, förvandlades krigarnes hurrah! i tårar.

Enslighetens värde kände han djupt och längtade alltid ifrån de högre värf honom anbefalldes, för att få åter famna sina kära vänner: läsning, vitterhet och konst; men han var icke bland dem, som söka knuffa sig fram i författares och konstnärers Pantheon. Han visste att den ärestod, som

en nyckfull samtid hastigt uppreser, står på en luftbubbla. Han fördömde aldrig det nya för nyhetens skuld; ty sjelf gick han alltid sin egen bana. Men trofast hyllade han Brages namnstore offerprester, af hvilkas sång genljudet länge skall höras i vår Nord; och med ett barns tillit underställde han dem sina egna skaldeförsök.

Vid slutet af sin mannaålder, gifte sig Grefve Skjöldebrand för andra gången, och till alla yttrade han sig, alltid med sitt hjertas hela värme, att *"han var obeskrifligt lycklig."* Och enhvar, som inläts i hans omgifning, vet att han var det i verkligheten. Han sjelf var också den bäste make, fader och husfader: alltid mild, lugn och vördnadsbjudande. Hans hus var Fridsgudens tempel, der hans unga, oförlikneliga maka var högsta prestinnan. Hon ordnade och styrde allt med sin mildhet, sitt förstånd och sin verksamhet, medan han sjelf skötte sitt Embete, sin läsning och skön konst. Inom hus var han således på sina gamla dagar oberoende af alla huslefnadens små bestyr, och utom hus var han oberoende af alla andra, förmedelst den stora förmögenhet han fick med detta sitt sednare gifte. Tre söner och en dotter voro panterna af denna lyckliga förening.

Som son var alltid Grefve Skjöldebrand sjelf lika hjertlig och hängifven. När han till slägtin-

gar och vänner skref om sina krigshändelser, fägnade han sig alltid af den tanken, *"att de torde roa hans gamle far."* Offentligen och rörande beseglade han sin vördnad för honom i sitt inträdestal i Vitterhets-Akademien. — Vid sina syskon var han innerligt sluten; och då hans äldste son blef sårad i Norge, stannade han qvar hos honom, tills han utan fara kunde föras till Sverge. Ofta och bittert begret han denna sons tidiga död, enda panten af hans första maka.

Varm tillbedjare af det sköna, var han svag för det skönaste af Guds skapelser här på jorden; men aldrig lånade han den nedriges snaror. Ofta önskade han att få dö som Max i Schillers Wallenstein. Stundom gjorde sjelfva hans starka rättskänsla honom svag mot listige, som, likt digtens hamlöpare, stulo rättvisans eller patriotismens skenbild.

Uppfödd under fritänkeriets rysvärda tidspunkt, och kunnig om det våld och de ränker, som blifvit föröfvade i katolska länder, hade hans dogmatiska öfvertygelser blifvit mera vacklande; men han gjorde inga proselyter. Han bar Gud inom sig, och detta är religion. Hans själsförmåga var lika med hans jättekropp: ännu på sin senaste ålder kunde han ur minnet uppläsa flera sånger af Virgil och af Tasso.

Modig likasom Thorgny på Allherjarting, höjde han sin stämma vid allmänna öfverläggningar; men han var likaså litet *vinglare* som *uppviglare*. Länge voro hans förtjenster undanskymde eller förbisedda. Omsider ångrade samtiden sin orättvisa. Den bästa belöningen för en verksam ande är väl den *att sättas i verksamhet, medan belöningen kan gagna honom och det allmänna.* Sent njöt Grefve Skjöldebrand den erkänsla, som var hans rättighet; men hans kroppsliga styrka uppehöll honom ännu under fleråriq verksamhet på den högre Embetsmannabanan.

Sådan var Grefve Skjöldebrand såsom enskild man. Omsider sökte plågorna att hämnas på den starka kroppen och det fasta sinnet, som förut trotsat dem. Kampen var hård. Lik nordsagornas Ragnar Lodbrok och Gunnar i ormagården, quad han ännu om fornfädren och slog sina strängar, under de sväraste smärtor. En dag företog han en kort utfart, då åkdonens skakning oförväntadt satte den starka kroppen i förmåga att sjelf befria sig från nödvändigheten af en kirurgisk behandling, som oftast är vådlig och alltid smärtsam. Nu återhämtade sig hans jättelika kropp, och han njöt en nästan ungdomlig helsa och liflighet under sistlidet år. Men lik den ädle Correggio, drack han en het afton dödens dryck ur en

läskande källa. Fastän sjuk, gick han ut, för att bevista Musikaliska Akademiens sammanträde; och sjukdomen tilltog allt mer. Hans ädla maka, sjelf tärd af kroppsliga lidanden, hade redan om våren, för att återvinna sin helsa, rest till de utländska baden, åtföljd af sin dotter. Men — öfver vårt fädernesland hade Dödsgudinnan Hel utsändt sina mordandar, och sedan de tröttat sig på Sverges vestliga kuster, slogo de ned på hufvudstaden. Kort var deras hvila. Redan hade flera dignat för deras giftiga andedrägt, och nu mätte de med giriga ögon, hvem som skulle blifva deras första, märkvärdiga offer. De sågo den gamle, ridderlige kämpen orädd blicka på deras nedsölade svärd; de svängde det, och Grefve Skjöldebrand dignade *). Nu var vredesnatten begynt, och tusentals, unga och gamla, höga och låga föllo. Att begråta de stora förluster, samhället dagligen och stundligen gjorde, dertill gafs knappt någon tid. Graföl, enskild jordfästning och vännebeklagelser, allt hvad gammal andakt och ny sorg ålade, sammansmälte till ett enda mål, det nemligen att rädda sitt eget lif. Den stå't, hvarmed en man af Grefve Skjöldebrands yttre värdighet, och inre värde, sedvanligen återlemnas till förgängelsen och hvilan, *måste* ur-

*) Den 23 Aug. 1834.

uraktlåtas. Vid tanken på enskilda förluster, mindes få hvad landet i honom hade egt. — Så slutades denne modige, kraftfulle, redlige och tänkande medborgares lif, skildt från dem, som voro honom kärast här på jorden, och för ögonblicket obeklagad af medborgare, för hvilkas frihet, lugn och bildning han så ofta blottställde sig och så rastlöst hade sträfvat. Stilla var hans dödskamp, och ännu i sina sista ögonblick var det liksom han velat uppmana de rädde, att modigt gå faror-na och döden till mötes; han ropade dessa ord: *"Framåt, raske gossar!"* och när han sagt dem, var hans dödskamp slutad.

Kraftfulle Ande! Friad är du från ditt starka, kroppsliga fängelse. Nu får du till en härligare verld göra din konstnärsresa, och se den *aldrig nedgående* solen, och vandra *ofvan om molnen* på dess öfverjordiska höjder, och höra ett *verldsdrama* utan jordisk vank, njuta och instämma i en *musik,* mera fullkomlig och harmonisk än den, hvarom du drömde härnedre. Se dock någon gång till detta jordiska fosterland; och om dess sjelfbestånd hotas, så hviska i de unges hjertan: *"Framåt, tappre gossar!"*

MINE HERRAR!

J hafven behagat här öfverlåta till mig det rum, som en högst verksam och förtjenstfull Man prydde med sin personliga förmåga och med sitt offentliga anseende i Staten. Redan nära mitt vintersolstånd, vet jag att mina framtida diktförsök skola likna midnattsmånens bleka skimmer på den tillfrusna insjön; likväl skall mitt hjerta, likasom min Företrädares, klappa för vårt lands bildning. Frihet är vår tids lösen. Den, som *rätt förstår* detta heliga ord, är Fridens trogne bundsförvandt: han våldför hvarken snillets eller medborgares rättigheter: Eder egen litterära frisinnighet, mine Herrar! hafven J ådagalaggt, då J här inkallat mig, som icke ens sökt ett pris i något Samfund; mig, som aldrig tillhört något litterärt Edsförbund; mig, som endast sökt burskap i det andligas Fristat. Och nu då Sagas störste, djuptseende Tolk äfven är Eder, och han i Ert namn får gifva mig första helsningen inom detta Samfund, då faller också *en glimt af denna högtid på den invalde*, och han beder med redlig håg: Måtte den Hädangångnes manliga allvar och öppna frisinne alltid råda inom detta Samfund, då skall vid Edra sammanträden Svenska Vitterhetens offerställe likna våra Fornfäders helgedom: den var öppen åt alla sidor, att en och hvar måtte se Allfaders ljusbeklädda himmel genom densamma!

SVAR

på Herr Lings Inträdes-Tal, af Akademiens Direktör, Herr Geijer.

MIN HERRE!

Åt Äran, Fäderneslandet, Vitterheten och Konsterna egnade den ädle Man, hvars minne vi nyss hört värdigt firas, sin starka själs eld och kärlek. Ni, M. H., som i detta Samfund intager hans plats, har, liksom han, visat, att det skönas dyrkan lätt förenar sig med manlig verksamhet, eller, rättare, sjelf är en sådan. Ej förgäfves gåfvo forntidens sinnebildsläror åt Vishetens och Sångens gudomligheter äfven Hjeltemodets attributer. Det finnes blott *ett* ädelt mod: att lefva för ett värdigt mål; och, är hvarje bemödande, som höjer själen öfver stoftet en dikt, så har ej blott Skalden, utan äfven Hjelten och den Vise, diktat sin egen lefnad. Denna dikt är och blifver äfven deras egenteliga belöning. — Hvad skulle verlden kunna bjuda dem, som öfverträffar denna? — Den *är* det enda *sköna* i verlden.

Det är ej Eder, M. H., som en sådan öfvertygelse skulle förundra. Den är Eder medfödd. Den har bestämt edert mål, eldat edert mod, uppehållit Er under umbärelser och bekymmer: den

är eder Lefnads Genius: den skall följa Er, kämpande, till grafven; och der, om ej förr, uppenbara, att den varit en vänlig skyddsande.

Det är för det uppvexande slägtets harmoniska, både kroppsliga och andeliga bildning, som ni verkat; under det ni ordnat ungdomens öfningar, har ni till Lyran sungit fornålderns Bardalekar. Så har ni åt både forntid och framtid anförtrott er ära.

Så stora förtjenster hafva ock framkallat mer än ett bevis af medborgares aktning. Då dertill kommer det närvarande, önskar jag, att det för Eder må vara allt, hvad det genom uttrycket af en varm och uppriktig känsla kan blifva.